САНЪАТ ВА МЕХНАТ

Китоби дарсй барои синфи 4 - уми муассисахои тахсилоти умуми

> Нашри 2-юм бо ислоху таайирот

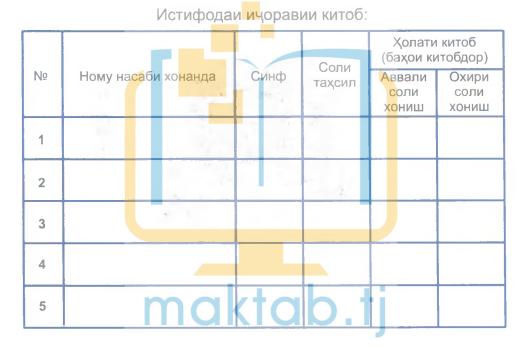

Чумхурии Точикистон тавсия кардааст

ОФСЕТ Душанбе 2013

Б. Бойназаров, Д. Ҳалимзода, Г. Рачабалиева. Санъат ва меҳнат. Китоби дарсӣ барои синфи 4. - Душанбе: "Офсет", 2013. - 96 саҳифа

Мухаррири масъул: Сайфуллох Махкамов

Омузгорони мухтарам!

Хоҳишмандем, фикру мулоҳизаҳои худро оид ба мазмуни китоби мазкур ба нишонии 734024, ш.Душанбе, кӱчаи Айнӣ, 45, Пажӱҳишгоҳи рушди маорифи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон ирсол доред.

ДАРСИ 1

МАВОД ВА АСБОБХОИ КОР Й

Барои ичрои супоришхо маводу асбобхои корй: коғаз, картон, матоъ, ресмон, баргу шохча, меваи дарахтон, пучоқи тухм, пари парандагон, рангхои гуашу акварелй ва монанди онхо заруранд.

Барои ичрои амалҳо аз коғазу картони махсус истифода бояд бурд. Илова бар ин, коғазҳои гуногун, муқоваю варақҳои холимондаи дафтари истифодашударо низ кор фармудан муфид аст. Картонро аз қутиҳои холии чой, қанд ва ғайра чамъ карда метавонем.

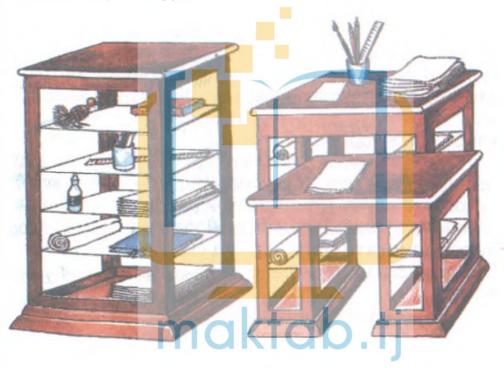
Дар сайругашт баргу шохча ва меваи баъзе дарахту буттахо, пари парандагон, сангчахои гуногунхачм ва монанди инхоро чамъ овардан лозим аст. Маводи чамъовардаро дар халтачаю кутихо андохта, дар чевони синф бояд гузошт Вобаста ба мавзуи дарс онхо истифода меша ванд.

Барои ичрои супоришхои дарси санъати тасвири гайр аз калами ранга гуаш ва рангхо акварели низ зарур аст.

Асбобҳое, ки дар дарсҳои «Санъат ва менат» истифода бурда мешаванд: қайчй, корд махсус, дарафш, сӯзан, қалам, мӯқалам, хатк шак, хатпоккунак, тахтаи махсуси корй ва монади инҳо мебошанд. Ҳамаи асбобҳои зару бояд дар чевон нигоҳ дошта шаванд.

Хангоми машғулият маводи корй дар тарафи дасти чап, асбобҳо дар тарафи дасти рост гузошта мешаванд.

Агар дар атрофи як миз ду ва ё зиёда хонанда нишаста бошад, маводу асбобҳои корӣ дар байн гузошта мешаванд. Маводу асбобҳои кориро дуруст бояд истифода бурд.

Савол ва супориш. Маводи кории дарсҳои «Санъат ва меҳнат»-ро номбар кунед.

Барои ичрои супоришхо маводи зарурй захира намоед.

ДАРСИ 2 CAËXAT

Пеш аз ба сафар баромадан макону нақшаи саёҳат ва мақсади худро муайян кунед. Ҳангоми ба саёҳат баромадан бо рафиқони худ эҳтиёткор бошед, то нохушие рӯй надиҳад. Ба нақли муаллим, мутасаддиёни саёҳат бодиққат гӯш диҳед. Ба тартиби кори мутахассисон, истифодаи асбобҳои корй (мошинҳо, комбайнҳо, техникаи дигар) эътибор диҳед. Агар имконият бошад, барои корҳои амалй маводи зарурй чамъ намоед. Макону мақсади саёҳат, чизҳои дидаю шунидаатонро дар чадвали зерин дарч намоед.

Макони саё <mark>х</mark> ат	Мақсади саёҳат	Таассурот
r	maktal	o.ti
	100	

ДАРСХОИ 3-4

СОХТАНИ ШАКЛИ ПАРАНДАХО ВА КАШИДАНИ РАСМИ ОНХО

Расмҳои зеринро аз назар гузаронед:

Муайян намоед, ки ин ду паранда бо дигаргунии кадом узвхояшон фарк мекунанд?

Баъд аз мушохидаи расмхо шакли ягон парандаро созед ва тасвир намоед.

Шакли парандаро аз маводи зерин сохтан мумкин аст:

- 1) чалғуза;
- 2) чубчахо;
- 3) гил ё пластилин;
- 4) пари паранда.

Супориш. Баъд аз дарс, дар холати мувофик, донхурии парандагонро мушохида намоед.

ДАРСИ 5

КОРХОИ ХОЧАГЙ

Тарзи якум. Ёрй дар чамъоварии сабзавот.

Ба инобат гиред, ки дар маҳалли шумо мавсими чамъоварии кадом зироат (сабзавот) расидааст?

Агар дар чамъоварии помидор, бодиринг, шалғаму пиёз ёрй расониданй бошед, пас кушиш кунед, ки қоидаҳои бехатарй риоя шаванд. Масалан, ба ҳаракатҳои калонсолон диққат диҳед, ки онҳо чй тавр қутиҳоро мебардоранд, аз як чо ба чойи дигар мекашонанд ва ё руйи якдигар мегузоранд.

Табиист, ки шумо хосилро чида ба қутй мегузоред. Дар хотир гиред, ки кашонидан ё рўйи хам гузоштани онхо вазифаи ду шахс мебошад, яъне қуттихоро дунафарй бардоред, кашонед, болои хам гузоред ва ғайра.

Дар хотир гиред, ки вазни қутиҳо аз 8—10 кг зиёд набошад ва онҳоро зинҳор ба баландӣ (рӯйи мошин, трактор ва ғайра) набардоред. Инчунин, шумо бояд аз рӯзи аввали иштирок дар корҳои хоҷагӣ чунин ҷадвал сохта, супоришҳои иҷрокардаатонро (берун аз дарсиро низ) ба ҳисоб гиред.

Намуна:

Р/т	Номгуи корхои ичрошуда	Муҳлати иҷро	Шахси масъул
1.	Чамъоварии помидор	5.IX-2013	Саркор
2.	Чамъоварии бодиринг	10.IX-2013	Саркор
3.	Чамъоварии пиёз	15.IX-2013	Саркор

Тарзи дуюм. Ёрй дар парвариши чорво.

Дар маҳалли шумо нигоҳубини кадом чорво ривоч ёфтааст? Аз чадвали зерин истифода бурда, онро ба шароити оғилхонаҳои маҳаллатон муқоиса кунед. Ҳарорати муътадили оғилхона:

 Говхонахо
 6°-8°

 Шуъбаи зойиш
 10°-12°

 Гусолахона
 7°-12°

 Тобистон
 20°-22°

Вақти суҳбат бо корманди ферма ба ҳисоб гиред, ки ба говҳои зотй рузе чанд маротиба ему хошок ва об медиҳанд. Инчунин, муайян намоед, ки оғилхонаҳои сохти ҳозиразамон аз муҳаррарй чй фарҳ доранд? Ба говдушон суҳбат намуда, муҳаррар намоед, ки рузе аз ҳар сар гови душой чандлитрй шир медушанд. Барои мунтазамии коратон чадвали зеринро истифода баред.

Намуна:

Ному насаби говдуш	Миқдори гови душой	Моҳ	Аз ҳар як сар гов
1. Сафармох Давлатзода	12	III	16 литр
2. Бибисоро Аҳмадзода	12	Ш	14 литр
3. Бунафшаи Машрабиён	12	III	12 литр

maktab.ti

Дар рафти мушоҳидаатон навъҳои хӯрок ва вақти истифодаи онҳоро низ ба ҳисоб гиред.

Намуна:

Хелҳои хӯрок	Миқдор	Вақти хуронидан
1. Хасбеда	0,48 кг	Се маротиба
2. Κοχ	0,31 кг	
3. Кохи намакин	0,16 <mark> к</mark> г	
4. Алафи сабз	<mark>0,2</mark> 0 кг	Нисфирузй
5. Дон	1,3 <mark>2 к</mark> г	Бегоҳӣ
6. Орд ва сабус	1,25 кг	Нисфирузй
7. Кунчора	1,25 кг	Сахар

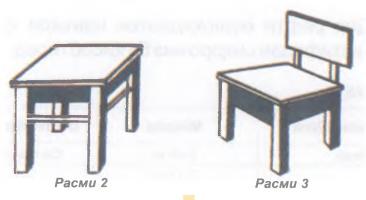
Д<mark>АРС</mark>ХОИ 6-7 СОХТА<mark>НИ МИЗУ КУРСЙ БО ОРО</mark>ЙИШИ НАКШУ НИГОРИ МИЛ**Л**Й

Мизу ку<mark>рсии</mark> дар расм бударо аз назар гузаронед *(расми 1)*.

Расми 1

Барои сохтани миз коғази (варақи) нисбатан ғафсеро интихоб намуда, аз он мувофиқи андозаи зерин квадрат ҳосил намоед (расми 2). Квадрати ҳосилшударо мувофиқи расми 3 қат кунед.

Аз нақшахои минбаъда истифода бурда миз созед (расмҳои 4, 5, 6).

Болои м<mark>изро аз руйи хохиши худато</mark>н бо нақшу нигори миллй оро дихед *(расми 7)*.

Расми 7

Курсиро низ аз руйи нақшаи барои миз истифодабурдаатон (танҳо ҳаҷман хурд) сохтан мумкин аст (расмҳои 8, 9, 10, 11, 12).

Порчаи коғази интихобкардаатонро ба шакли квадрат дароварда (расми 9), пас онро ба қисмҳо қат намоед. Барои осон шудани ичрои супориш ба қисмҳо рақам гузоред.

Сузани яке аз намудхои махсуси гулдузии точики буда, онро барои оройиши манзилгох истифода мебаранд. Накшу нигорхои сузани гуногуншакл: бо гулу барг ва парандагон тасвир карда мешаванд.

Зебой ва нафосати сузани вобаста ба дурахшонии таносуби рангҳо аст. Хоҳед, ки чунин сузаниҳоро эҷодкорона оро диҳед, бо ҳунарҳои устодони маҳаллатон шинос шавед. Барои зебо омода сохтани наҳшу нигори сузани кушиш намоед. Пас аз тасвир бо ҳалам ҷузъҳои сузаниро дурусттар санҷида, пайвастшавии хатҳои наҳшро пурҳувват намоед. Бо рангҳои дилхоҳатон корро ба анҷом расонед.

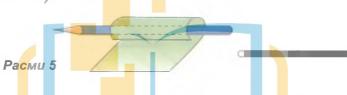
Чунин сарсутун (абак)-ро аз р<u>у</u>йи нақшахои зерин тайёр кунед.

Варақи албомро ба ду ҳиссаи баробар тақсим карда, қутичаҳо созед (расмҳои 2, 3, 4).

Тартиби ичрои кор нодуруст аст, диққат дихед.

1. Аз рузнома ва вар<mark>а</mark>қаи одй чунин дастаҳо созед (расми 5).

2.Тасмачахои коғазй бурида, дар он калимаю ҳичоҳо ё чумлаҳо нависед:

Шодй Шо-дй Хо-дй Ходи...

3.Қисмҳои тайёркардаатонро бо ҳам пайваст намуда, сарсутун (абак) созед ва онро ба хонандагони синфи якум туҳфа кунед.

ДАРСХОИ 11-12 НАТЮРМОРТ. КИТОБ ВА БАРГ

Дар вақти тасвир кушиш кунед, то натюрморт дар коғаз дуруст чойгир карда шавад. Фарқияти

тарафҳоро низ ба эътибор гиред. Ҳангоми бо ранг кор кардан, ба мутаносибии аслии рангҳо эътибор диҳед, ки шаффофии рангҳо ва тобишу хосияти тозагии онҳо дар расм намудор шавад. Тарзи иҷрои амалро аз расмҳои 1, 2, 3 омӯзед.

ДАРСИ 13 ТӮРБОФЙ

Аз замонхои кадим инчониб одамон бо турбофй машғуланд. Бештар мохидорон ба турбофи сару кор доранд. Аз кулу дарё, бахру укёнусхо махз бо ёрии тур мохи мегиранд.

Солхои охир дар сохахои гуногуни хочагии халк аз турхо васеъ истифода мебаранд. Онхоро чи дар кори боғдорй, чй дар обчакорй ва инчунин дар корхои маишй (ба сифати борхалта) истифода мебаранд. Якчанд шак<mark>ли тў</mark>рбофиро аз назар гузаронед.

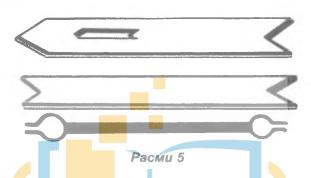

Расми 3

Расми 4

Оё мушохида кардаед, ки турхои дар расмхои 1, 2, 3, 4 бударо чи тавр мебофанд?

Табиист, ки барои бофтани тур чунин олоти кори заруранд:

Олоти к<mark>ории</mark> дар <mark>рас</mark>ми 5 бударо дар мавридхои муайян ба кор мебаранд.

ДАРСИ 14 ЧАМЪОВАРИИ ХОСИЛ

Дар маҳалли шумо кадом навъи хоҷагидорй вуҷуд дорад? Маҳаллаҳои обчакорон имконият доранд аз чунин ҷадвал истифода баранд:

Намуди кор	Вақти ичро	Масъул
1. Чамъоварии бодиринг	10/IX	Хочагии №1
2. Чамъоварии пиёз	15/IX	Хочагии №4
3. Чамъоварии карам	20/IX	Хочагии №6
4. Чамъоварии помидор	25/IX	Хочагии №11

Рузи муқарраркардаатонро ба ҳисоб гирифта дар кори обчакорон ёрӣ расонед.

Аз хотир набароред, ки асбобу олоти корй (қутию сабадчаҳо) ба синну соли хонандагон мувофиқ бошанд, яъне ғунчойиши онҳо аз 8–10 кг зиёд набошанд.

Дар корҳои чорводорӣ, боғдорӣ ва ғайра низ чунин чадвалҳоро тартиб додан мумкин аст. Масалан, барои чорводорон:

Намуди кор	Вақти ичро	Шахси масъул
1. Додани ему <mark>х</mark> ош <mark>о</mark> к	Сахар, нисфирузй	Подабон, ё <mark>р</mark> дамчиён
2.		
3.		

ДАРСИ 15 БО РАССОМ ШИНОС МЕШАВЕМ

Қаро Зокиров соли 1929 дар нохияи Конибодом, дар оилаи дехкони камбағал таваллуд шудааст.

Аз навозиши гарми падару модар ҳанӯз дар айёми кудакӣ бенасиб гаштааст. Таҳсилро дар ятимхонаи ноҳияи Шӯрқӯрғон оғоз намудааст. Пас аз хатми синфи 7 Қ. Зокиров дар заводи Шӯроб харрот шуда кор мекунад. Соли 1946 барои таҳсил ба омӯзишгоҳи рассомии шаҳри Душанбе меояд. Аз рӯзҳои аввали таҳсил ҳамчун шахси ҳунарманд аз рафиқонаш фарқ мекард. Дар

дилаш орзу дошт, ки тахсилро дар донишкада давом дихад. Соли 1951 ба факултети хайкалтарошии омузишгохи олии рассомию истехсолии ба номи Мухини шахри Ленинград (холо Санкт-Петербург) дохил мешавад. Соли 1957 ба Душанбе баргашта меояд. К. Зокиров хамчун рассоми боистеъдод дар хама сохахои эчодй маълум гардидааст. Хамчун рассом ва хайкалтароши бомахорат хануз оолхои 60-ум худро нишон дод. Дар эчодиёти ў образхои классикй тачассум гардидаанд. Бисёр пайкарахои ў ба мавзўъхои лирикй ва таърихии халккои чахон, ки барои озодй мубориза

мебурданд, бахшида шудааст.

Дар пайкараи «Суруд» рассом эҳёи оҳангу суруди анъанавии мардуми моро тараннум намудааст. Дар он чеҳраи пурнуру нигоҳи пурмазмун, зебоии маънавии инсонро акс кардааст. Аз композитсия маълум мегардад, ки рассом онро бо як эҳсосоти баланди шоирона ва хаёлоти рангину ҳунари саршор эҳод намудааст.

ДАРСХОИ 16-17 АЗ РУЙИ НАКША СОХТАНИ МОДЕЛИ ЭКСКАВАТОР

Шумо экскаваторро дидаед? Кадом корхоро бо экскаватор анчом медиханд? Экскаватор аз кадом кисмхо иборат аст? Тирчуб (стрела)-и он кадом вазифаро адо мекунад? Кафлез (ковш) чй корро анчом медихад?

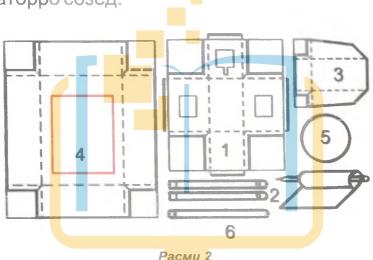
Расми зеринро аз назар гузаронед (расми 1).

Расми 1

- 1. Тана
- 2. Тирчуб (стрела)
- 3. Кафлез (ковш)
- 4. Сатҳ
- 5. Чарх
- 6. Мил

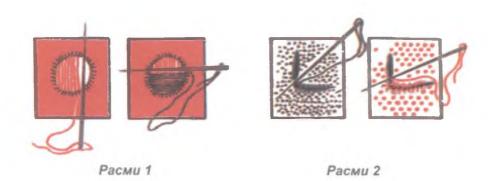
Аз рӯйи нақшаи зерин қисмҳои *(1, 2, 3, 4, 5, 6)* экскаваторро созед.

Дар охир қисмҳ<mark>ои сохтаатон</mark>ро чо ба чо карда, экскаватор созед. СКТОО. Т

ДАРСИ 18ДАРБЕХКУНИИ ЛИБОС

Шумо якчанд намуди дарбехкуниро омухтаед. Акнун усулхои нави дарбехкуниро аз худ намоед. Расмхои зеринро аз назар гузаронед.

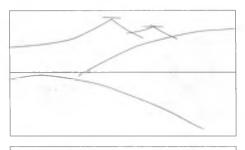

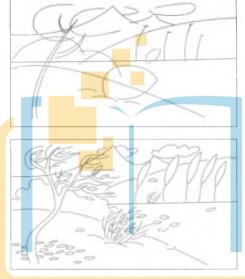
Агар либос дар шакли мураббаъ дарида бошад (расмхои 1, 2), онро бо усули гузаронидани тору пуд дарбех кунед.

Супориш. Мустақилона дарбехкунии матоъҳои синтетикиро машқ кунед.

ДАРСХОИ 19-20 САЁХАТ. ТАСВИРИ МАНЗАРАИ АТРОФ

Нақшаи саёҳатро мувофики шароити маҳалли худ тартиб диҳед. Дар макони интихобкардаатон мушоҳида кунед, ки одамон кадом корҳоро анҷом дода истодаанд. Оё чунин корҳо дар мактаби шумо мавҷуданд ва онҳоро киҳо иҷро мекунанд? Корҳои дар хона ё мактаб дидаатонро бо корҳои саҳрой муҳоиса намуда, лаҳзаҳои навро дар хотир гиред ё мухтасар эзоҳи хаттй диҳед. Сипас, ба тасвири манзара бипардозед.

Маҳалле, ки шумо дар он чо зиндагию таҳсил мекунед, бояд дар расмҳоятон ба таври ҳақиқӣ тасвир шавад. Диққати асосиро ба чиҳати эстетикии табиати рангини гирду атроф, зебоии наботот, парвозу садои парандагон ва дарахтони тирамоҳи заррин равона кунед. Ба тобишҳои рангҳое, ки дар манзараҳои фасли тирамоҳи заррин хеле зиёданд, бодиқҳат нигаред. Сипас, ин манзараи рангин ва олами афсонавиро тасвир намоед.

Хангоми тасви<mark>р аз</mark> расми китоб низ метавонед истифода баред.

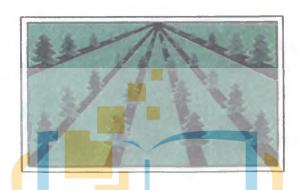
ДАРСХОИ 21-22 СОХТАНИ БЕШАЗОР

Расмх<mark>о</mark>и **з**еринро аз назар гузаронед (расми 1).

Расми 1

Шакли якумро ин тавр созед: порчаи картон ё фанерро интихоб карда, дар руйи он чойгиршавии каторхои дарахтонро муайян кунед. Имкон доред, дарахтонро ин тавр тасвир намоед (расми 2).

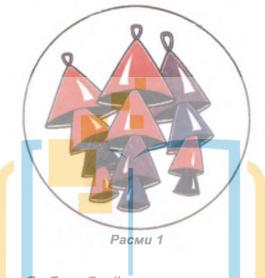
Шакли дуюмро метавонед бо ёрии рангхои моеъ тасвир созед. Масалан, пешакй аз порахои варак дар руйи онхо расми дилхохамонро (бешаро) мекашем. Баъди хушк шудани тасвирхо, аз руйи тартиби зерин онхоро чо ба чо мегузорем (расми 3).

Тартиби корро сода нишон дихед.

ДАРСИ 23 СОХТАНИ АСБОБИ ОРОЙИШП. ЧАТРИ ГИРДИ ЧАРОГИ БАРКП

Расми зеринро аз назар гузаронед.

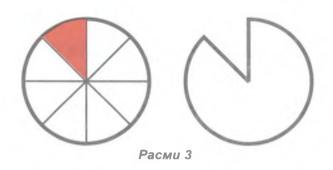

Чунин асбобро бо ёрии доирахо с<mark>охтан мумкин</mark> аст. Чор до<mark>ирачаи якхела тайёр кунед *(расми 2)*.</mark>

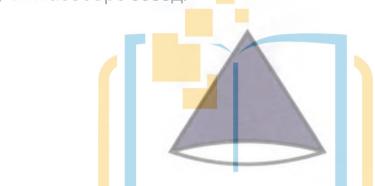

Расми 2

Доирачаи якумро ба 8 ҳисса тақсим намуда, аз онҳо ҳиссаи 8-умро ҷудо кунед (расми 3) ва қисми якуми асбобро созед (расми 4).

Аз доирачаи дуюм ду хисса чудо карда, қисми дуюми асбобро созед.

Аз доирачаи сеюм се ҳиссаашро бурида, кисми сеюмро созед *(расми 5)*.

Расми 4

Хар як қисмро бо коғазҳои ранга оро диҳед ва асбобро созед.

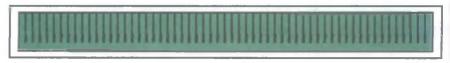
ДАРСИ 24 ШОХЧАИ ГУЛ

Расми зеринро аз назар гузаронед.

Чунин шохчай гулро *(расми 1)* аз коғазхой рангай тунук ба тарики зерин сохтан мумкин аст.

1. Тайёр кардани тасмачахои коғазин ва дар онхо буридани раххо (расми 2).

Расми 2

2. Интихоби шохчаи мувофиқ ва дар он печонидани тасмачаи тайёркардашуда (расми 3).

Бо ёри<mark>и ш</mark>охчахои мувофики тайёркардаатон тирезахои синфхонахою хонаатонро оро дихед.

ДАРСИ 25 МЕХНАТИ ХОЧАГЙ

Вобаста ба шароити махал сохаи хочагии мувофикро интихоб намоед. Аксар мактабхо имконият доранд корхои аз ин пеш ба накша гирифтаашонро идома диханд. Ё баробари пеш омадани супориши нав, масалан, ба чойи чамъоварии мева гунучини сабзавотро ба накша гиранд.

Дар хотир дошта бошед, ки тарзи ичрои супориш тез тағйир меёбад. Як шакли кор ба шакли дигар

мегузарад. Масалан, баъди ҳосилғундорй додани нурй ва нарм намудани Замин ё тоза кардани ниҳолҳои ангур ва ғайра. Вобаста ба шароити маҳал аз ҳадвали зерин истифода баред.

Номгуи кор	Вақти ичро	Шахси масъул
1. Чидани мева	Ҳафт <mark>аи</mark> якум	Калонсолон
2. Чамъоварии сабзавот	Хафтаи якум	Калонсолон
3. Киштукори тирамоҳй	Баъди ғунучини ҳосил	Калонсолон

ДАРСХОИ 26-27 АЗ РЎЙИ КОНСТРУКСИЯ СОХТАНИ МОДЕЛИ ПЛАНЁР

Планёр аз хавопаймо чй фарк дорад? Ба расми зерин нигаред ва муайян кунед, ки онро планёр номидан мумкин аст? Он аз кисмхои зерин иборат аст:

- 1. Кабина 🦳
- 2. Қанотқо болқо
- 3. Элерон
- 4. Фюзелаж
- 5. Стабилизатор
- 6. Рули баландй
- 7. Кил
- 8. Рули гардиш

Планёр ҳавопаймои бемотор мебошад. Он худ аз худ аз майдон парвоз карда наметавонад. Онро ҳавопаймо ба ҳаво мебарорад. Планёр чун паранда дар ҳаво ба воситаи ҳанотҳояш меистад, ба ҳанотҳояш такя карда парвоз мекунад. Барои идора кардани парвози планёр дар ҳисми ҳафояш ҳанотчаҳо (стабилизатор) васл мекунанд.

Шакли одии планёрро метавонед шумо ҳам созед.

Планёрро аз картон сохтан мумкин аст.

Фюзелаж ва кабинаро метавонед дар шакли конус сохта, бо хам пайваст кунед.

Қанотҳо, стабили<mark>зато</mark>р, рули гардишро низ чудочудо сохта, пайваст намудан мумкин аст.

ДАРСИ 28

САНЪАТИ ХАЙКАЛТАРОШЙ

Хайкалтарошй санъати хеле қадимист. Ин навъи санъат дар тамоми гушаю канори сайёраи Замин ташаккул ёфтааст. Аз он чумла, дар Суғд, Бохтари Ховарзамин ба санъати ҳайкалтарошй ҳануз аз давраҳои қадим таваччуҳ зоҳир мекарданд. Бозёфтҳои харобаҳои Панчакент, Ачинатеппаи ноҳияи Вахш ва дигар ноҳияҳои Точикистон ба ин мисол шуда метавонанд.

Масалан, дар байни бозёфтхой Панчакенти бостонй хайкалчахое дида мешаванд, ки раккосадухтари сугдиро тачассум намудаанд. Ё ин ки аз мавзеи Ачинатеппа мучассамаи Буддо ёфт шудааст. Дарозии ин мучассама 12 метр буда, ба асри VII тааллук дорад. Санъати хайкалтарошй басо мехнатталаб буда, аз мутахассисони ин соха малакаю махорати махсусро талаб мекунад. Хайкалу пайкара ва нимпайкарахо аз фулуз, хоросанг, мармар, гили кулолй сохта мешаванд.

Дар бисёр кучаю хиёбонхои чумхурии мо ҳайкалу пайкара ва нимпайкараҳои мутафаккирони бузург гузошта шудаанд, ки ба симои меъмории шаҳр ҳусни тоза зам карда, зиёратгоҳи доимии мардум гардидаанд. Яке аз ҳайкалҳои бошукуҳу боҳашамати мо ҳайкали сардафтари адабиёти классикии форсу точик Абӯабдулло Рӯдакӣ мебошад. Он аз мармар сохта шуда, дар назди бинои Донишгоҳи аграрии Точикистон қомат афрохтааст. Дар пояи он шоҳбайти зерини устод Рӯдакӣ:

> Хар кй н-омухт аз гузашти рузгор, Низ н-омузад з<mark>и х</mark>еч омузгор!

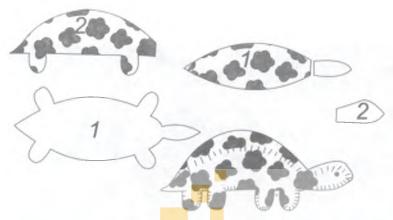

maktab.tj

СОХТАНИ БОЗИЧАХОИ МУЛОИМ

Вобаста ба мазмуни ҳикояю афсона ва нақлу суҳбатҳои шунидаатон хусаи «Қаҳрамон»-ро созед.

Масалан, мувофики матни «Хазандаҳо» хусаи санглуштро ин тавр сохтан мумкин аст (расми 1).

Ду порча матоъ гирифта, мувофики расми 1 шакли сангпуштро буред. Ба ковокии порчахо пахта чой карда, пас канорахоро дузед (расми 2). Ба чойи чашм тугмаро истифода кунед.

ДАРСХОИ 30-31 ЧАРОГАКИ СОЛИНАВЙ ВА ОРОЙИШИ ОН

Хар яки шумо дар дил орзу доред, ки дар оройиши чароғаки солинавй ширкат варзед. Барои мароқовару рангин кашидани нақшахои оройишй аз вокеияти атроф, доираи чахонбинй ва тахайюлоту тасаввуроти васеъ истифода баред, то ин ки хунари зебою рангин ба тамошобинон маъқул шавад. Дар оройиши сюжетхо шаклхои ҳайвону парандаҳоро аз

коғази ранга сохтан мумкин аст. Қисмҳои алоҳидаро бо ранги гуаш оройиш диҳед.

ДАРСИ 32

ИДИ ОКТЯБР. РУЗИ МУАЛЛИМОН

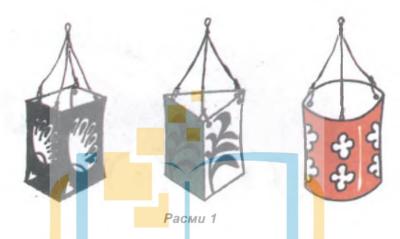
Аз варақи албом ва коғазҳои ранга, мувофиқи расмҳои зерин, қартагул сохта, дӯстонатонро ба муносибати Иди муаллимон табрик созед. Аввал, қисми асосии қартагулро тайёр намоед. Сипас, рамзи гулхан (оташ), навдабаргҳо ва нишонҳоро алоҳида бурида, ба қисми асосй часпонед.

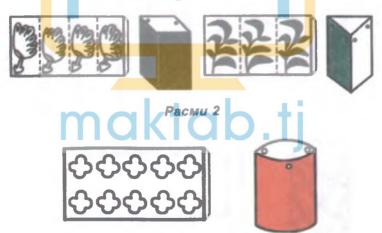
ДАРСИ 33

СОХТАНИ ФОНУСЧАХО

Расмҳои зеринро аз назар гузаронед.

Оё шумо чунин фонусчахоро сохтаед? Онхоро ин тавр сохтан мумкин аст:

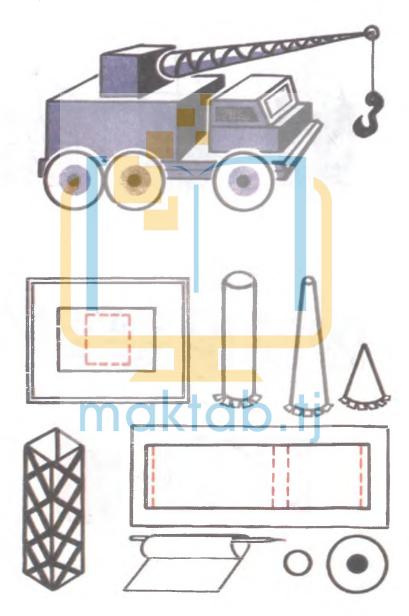

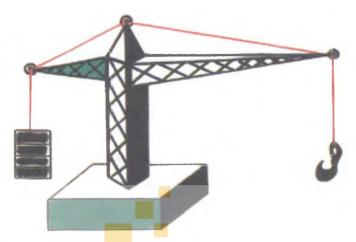
Расми 3

Шумо имконият доред андоза ва накшу нигорро мувофики хохиши худ интихоб намоед.

ДАРСХОИ 34-35 МОДЕЛИ КРАНИ БОРБАРДОР

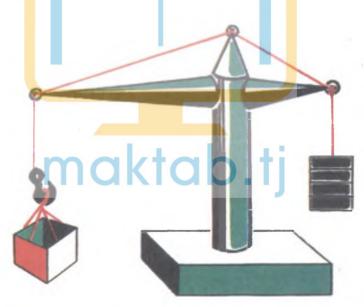
Расмҳои зеринро аз назар гузаронед.

Оё чунин кранхои борбардорро дидаед? Бо ёрий онхо кадом корхоро ичро мекунанд? Қисмҳои кранро номбар кунед.

Аз руйи накшаи зерин кран созед:

Қисмҳоро мувофиқи крани дар расми дуюм тасвирёфта чо ба чо гузоред.

ДАРСИ 36 КОРКАРДИ ЗАМИН

Вобаста ба шароити мактаб ва маҳал нақшаи иштирок дар коркарди Замини таҷрибавиро тартиб диҳед.

Метавонед корҳои ба нақша гирифтаатонро аз рӯйи чадвали зерин анчом диҳед.

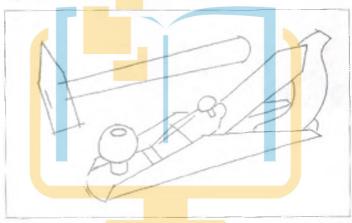
Ном ва мақсади кор	Макони кор	Вақти кор	Шахси масъул
1. Кишти зам <mark>ин</mark> б <mark>о</mark> мақсади дамд <mark>и</mark> хи <mark>и</mark> он	Замини тачрибавии мактаб	Октябр	Муаллим
2. Поруандоз <mark>й</mark> бо мақсади аф <mark>зун</mark> намудани ҳосилнокй	Замини назди мактаб	Октябр	Муаллим
3. Ёрй ба калонсолон	Замини шахсй (ҳавлӣ)	Октябр	Калонсолон

Боғдорон, ғаллакорон, чорводорон ва ғайра имкон доранд, вобаста ба шароити мактаби худ, корҳояшонро ба нақша гиранд. Аз асбобу олоти корӣ мувофиқи дастури мутахассис ё муаллим истифода баред.

ДАРСИ 37

НАТЮРМОРТ. КАШИДАНИ РАСМ АЗ АСЛ. АСБОБХОИ ДУРЕДГАРЙ

Асбобҳои дуредгариеро, ки барои тасвир истифода мебаред, тавре гузоред, ки тарзи композитсияро ҳамаҷониба пурра гардонад. Дар вақти кашидани расм аввал фарқияти таносуби ашёро тасвир кунед. Сипас, бо рангҳои аслӣ корро ба анҷом расонед.

ДАРСИ 38

АЗ ГИЛ Ё ПЛАСТИЛИН СОХТАНИ ЗАРФХО

Расмҳои зеринро аз назар гузаронед (расмҳои 1,2,3) ва ба сохтани зарфҳо омода шавед. Шумо метавонед мувофиқи расмҳо эҷодкорона зарф созед.

Агар зарфхои сохташуда аз пластилин бошанд, онхоро метавонед дархол оройиш дихед. Аммо зарфхои аз гил сохтаро баъд аз хушк ва тайёр шудан бояд оройиш дод.

ДАРСИ 39

СУРОБСОЗЙ АЗ МАСОЛЕХИ ТАБИЙ

Аз расмҳои зерин истифода бурда, мустақилона шаклҳои зеринро созед (расмҳои 1, 2, 3).

Расми 1

Чунин парандаро (расми 1) аз п<mark>учоки тухм, пар,</mark> гил ё пластилин ва к<mark>огаз</mark>и ранга сохтан мумкин аст.

Расми 2

Шабпаракро (расми 2) аз тухми растанихо, коғази ранга ё баргҳо сохтан беҳтар аст.

Чунин моҳичаҳоро аз ҷалғӯза ва коғази ранга сохтан имконпазир аст (расми 3).

Шаклҳои қаҳрамонони афсонаҳои хондаатонро аз коғазу картон ин тавр созед.

Барои сохтани шакли хурўсак *(расми 1)* метавонед аз қутиҳои гўгирд истифода баред ё худ чунин қутичаҳо созед. Нўл, точ, дум, чашмҳоро аз коғази ранга, пойҳои онро аз картон ё чўб тайёр кунед.

Агар аз руйи афсонаи «Хурусак ва рубох» шакл сохтани бошед, пас шакли рубохро метавонед ин тавр созед (расми 2).

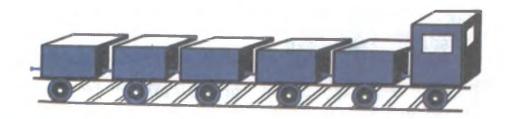
ТАСВИР М<mark>УВОФИКИ М</mark>АЗМУН. АФСОНАХОИ ХАЛКИ ТОНИК

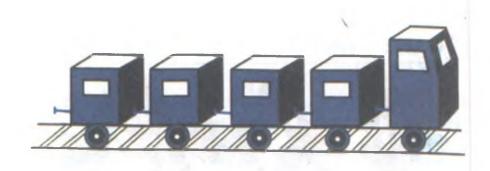
Аз мазмуни афсонахои халки точик бо одамони боаклу зебо, пирони хирадманду окил, чавонони часур, девхои бадхайбату чодугар ва париёни мохпайкар шинос хастед.

Қахрамонони асосии ин афсонахоро мувофиқи тасаввур дар руйи коғаз тасвир намоед. Расмҳоро мувофиқи фаҳмиш эҷод кунед.

ДАРСХОИ 44-45 СОХТАНИ ШАКЛИ КАТОРА (ПОЕЗД) Расмҳои зеринро аз назар гузаронед:

Расми 1

Аз чунин вагонҳо қатораҳои боркаш ва мусофиркаш сохтан мумкин аст. Дар вагонҳои одамкаш тиреза илова карда мешавад. Ҳангоми васли вагонҳои қатораи одамкаш онҳоро сарпоин бояд гузошт.

ДАРСИ 46

ПАРВАРИШИ РАСТАНИХОИ ХОНАГЙ

Кадом гулхоро дар мактаб ё синф парвариш мекунед? Дар хонаатон чй? Барои чй зери зарфи гулдонро сурох мекунанд? Ба зери хоки зарф чаро сангча ё рег мегузоранд? Зимистон бояд гулхоро дар кучо нигох дорем? Оё шумо медонед, ки ба сифати Офтоб аз рушноии чароғи барқй истифода бурдан мумкин аст?

Бо маслихати муаллим чунин чадвал тартиб дода, мунтазам ичрои су<mark>пори</mark>шро ба хисоб гиред.

Номгу́и гулҳо	Вақти кишт	Вақти додани ғизо, пору ва об	Шахси масъул
1.Мехчагул	25/1-2013	10/IX, 1/X, 10/X	Гулпарвар
2.			
3.			
4.			
5.			

ДАРСИ 47

ОРОЙИШИ НАҚШУ НИГОР. МАВЗЎЪ: НАҚШУ НИГОРИ ГУЛДЎЗЙ

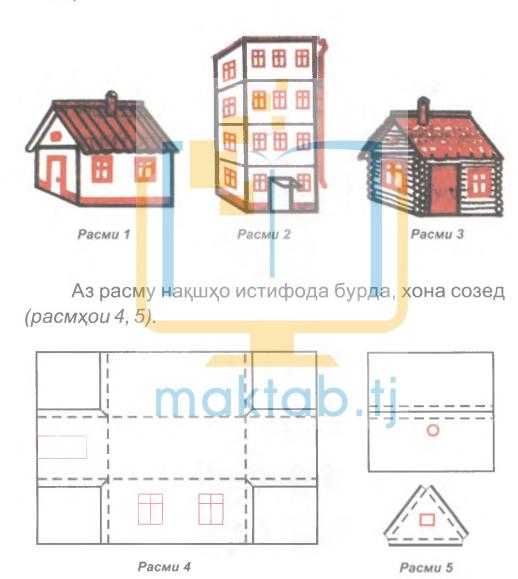
Гулдузй яке аз санъатҳои қадимй мебошад. Ин санъат дар баробари асбобу афзори рузгор дар либосҳо низ васеъ истифода бурда мешавад. Махсусан, куртаю тоқиҳои гулдузй дар бару сари точикон бисёр дида мешавад. Нақшу нигори либосҳои гулдузй басе дилрабо мебошанд. Барои оройиши нақшу нигор аз расмҳо истифода баред.

ДАРСХОИ 48-49

АЗ РӮЙИ НАҚША СОХТАНИ ШАКЛИ ХОНА

Расмҳои зеринро аз назар гузаронед (расмҳои 1, 2, 3).

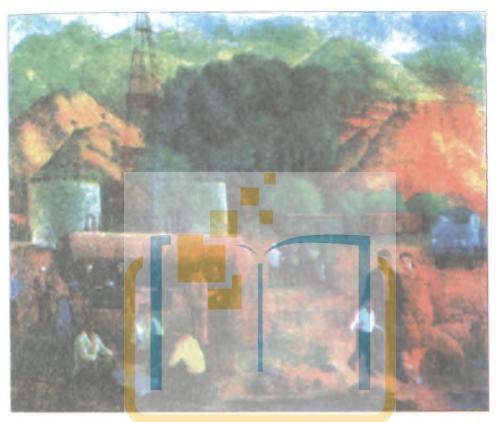

Бо мақсади сохтани хона аз ғӯлачӯби коғазӣ, метавонед чунин ғӯлачаҳо созед (расми 6).

Д<mark>АРКИ ЗЕБО</mark>ЙИИ ХАКИКАТ. МАВЗЎЪ: ШИНОСОЙ БО АСАРХОИ РАССОМОН ДАР МАВЗЎИ ИНСОН ВА ТАБИАТ

Зебойй ва нафосати рангхои табиат диккати хар як инсонро ба худ чалб мекунад. Барои хамин, хар як рассоми эчодкор кушиш мекунад, ки мусаввара амали рассоми эчодкор Зиёратшох Довудов мебошад, ки «Нафтчиёни Балчувон» ном дорад. Аз композитсияи асар маълум аст, ки зебойй ва неъматхои табиатро инсон бо мехнат ба даст меорад. Дар он манзараи зебою рангини кухистон, мардуми мехнаткарини он тасвир шудааст. Дар тасвир рассом рангхои равшани гуногунро истифода намудааст.

Чунин манзараи табиати рангину ҳамешаба-ҳорро рассом Муриват Бекназаров низ бо як эҳсосоти баланд эчод намудааст. Дар тасвир одамон дар ҳавои кушод, дар соҳили дарё, сояи дарахт бо табъи хушу чеҳраи хандон дар сари дастархон истироҳат доранд. Дар тасвир гусфандпарварони Қубодиён бо як композитсияи хосу рангин акс гаштаанд. Гуруҳи одамон дар ҳавои соф ва манзараи зебои беканор, ки ба инсон ҳаловату хурсандӣ мебахшад, тасвир ёфтаанд. Дар дилашон орзуҳо

доранд, ки доимо дар оғуши чунин манзараи рангину Офтоби дурахшон бошанд. Ин чехраи дурахшонро рассом бо рангхои нафис хеле хуб ва бо хусну чамоли зебо акс намудааст.

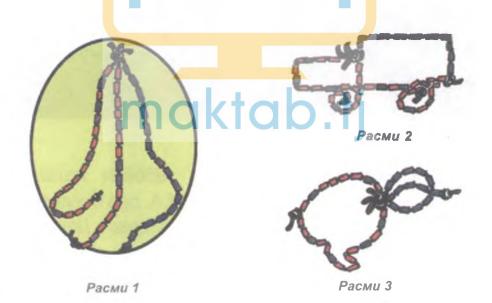

Хар як тасвири манзара зебойии нотакроре дорад, ки рассом Абдурахмонов И.А. дар композитсияи «Тирамох дар кухсор» тасвир кардааст. Дар тасвири ин манзара рассом табиати рангини кухсорро бо хунари рангин акс намудааст. Дар он манзараи як

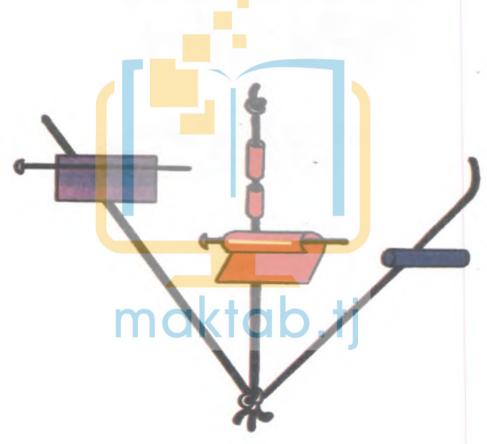
гушаи куҳсор бо нишебиҳои куҳу дарёҳои рангини печ дар печаш тасвир ёфтааст. Дар соҳили дарё пайраҳачае ҳаст, ки аз байни деҳа ба деҳаҳои ҳамсоя гузашта меравад. Рассом ба воситаи рангҳои заррину бунафш манзараи тирамоҳи заррину куҳсорро хеле пурмазмуну рангин ва моҳирона тасвир намудааст, ки ин аз ҳунари волову баланди рассом гувоҳӣ медиҳад.

ДАРСИ 51 СОХТАНИ ЧИСМХО АЗ НАЙЧАХО

Расмхои зеринро аз назар гузаронед (расмхои 1, 2, 3).

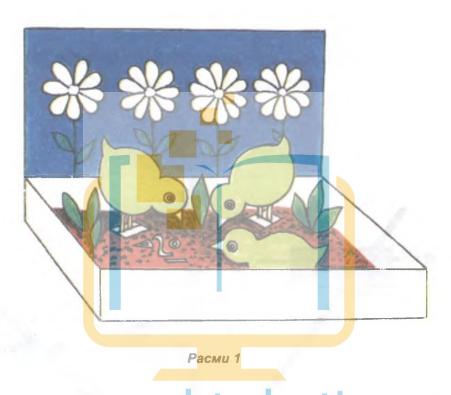
Пай бурдед, ки шаклҳои тасвирёфтаро чӣ тавр месозанд? Онҳо аз найча сохта шудаанд. Найчаҳоро ин тавр сохтан мумкин аст (расми 4). Чунон ки аз расми 4 маълум шуд, порчаи коғазеро ба атрофи мехча печонида, найчаи даркориро ҳосил кардан мумкин аст. Баъд имконият доред, онҳоро ба симе гузаронед ва суробҳои дилҳоҳатонро созед.

Расми 3

ДАРСХОИ 52-53 СУРОБСОЗЙ АЗ РЎЙИ МАВЗЎЪ

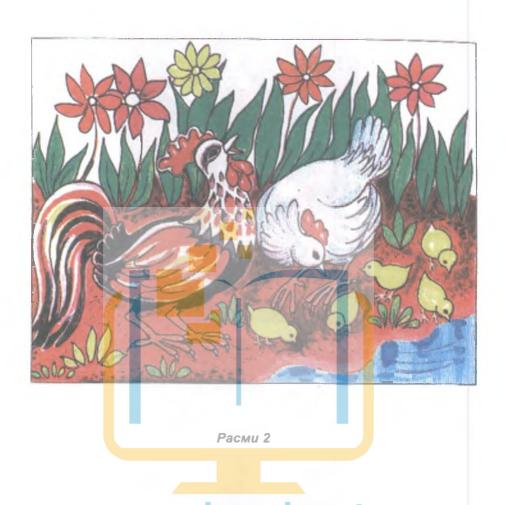
Расми зеринро аз назар гузаронед (расми 1).

Аз расми 1 истифода бурда, қолаби «Фермаи мурғпарварй»-ро созед.

Дар сохтани суробхо чисмхои табий: тухмй, баргу пояи растанихо, гулу пластилинро истифода баред.

Бо ёрии чунин чисмҳо *(расми 2)* имконият доред манзараи дилхоҳатонро созед. Масалан, ин тавр:

ДАРСХОИ 54-55 ХАЁЛОТ ВА ТАСВИР. МАВЗЎЪ: ТАСВИРИ ШИКОРЧЙ

Тавассути нақлу ҳикояҳои калонсолон ва тамошои филмҳо бо амалиёти шикорчиён, шояд, шинос бошед. Мувофиқи дидаю шунида ва расмҳои поин шикорчиро тасвир намоед. Тасвирро аввал бо хатҳои муваққатӣ иҷро карда, сипас пурра созед.

ДАРСИ 56 СОХТАНИ ҚУТТИХО

Қутиҳои дар расм бударо аз назар гузаронед (расмҳои 1, 2, 3, 4, 5).

Мувофики расмхо кутії сохта, оройиш дихед.

ДАРСИ 57 НИГОХУБИНИ РАСТАНИХО

Кадом растанихоро кишт кардаед ва онхоро чй тавр парвариш доред? Холати нашъунамои онхоро ба хисоб гиред.

Аз руйи чадвали зерин сабзиши ҳафтаинаи якчанд намуди сабзавотро ба нақша гиред.

Номгуи сабзавот	Вақти кишт	Нашъунамо	Вақти ҳосил
Пиёзи тухмй	5 - V - 2013	15 - V - 2013	1 - VI - 2013
Пиёзи бехй	-	-	_
Помидор	1 - V - 2013	21 - V - 2013	15 - VI - 2013
Қаламфур		_	
Гашнич			
Карам	_	_	_

ДАРСХОИ 58-59 АЗ РЎЙИ КОНСТРУКСИЯ СОХТАНИ МОДЕЛИ ТРАКТОР

Расмҳои зерин<mark>ро аз назар гу</mark>заронед *(расмҳои*

Расми 1 Расми 2

Бо ёрии трактор кадом корхоро ичро мекунанд? Трактори тасмачарх аз чорчарха чй фарқ дорад? Қисмҳои тракторро номбар кунед.

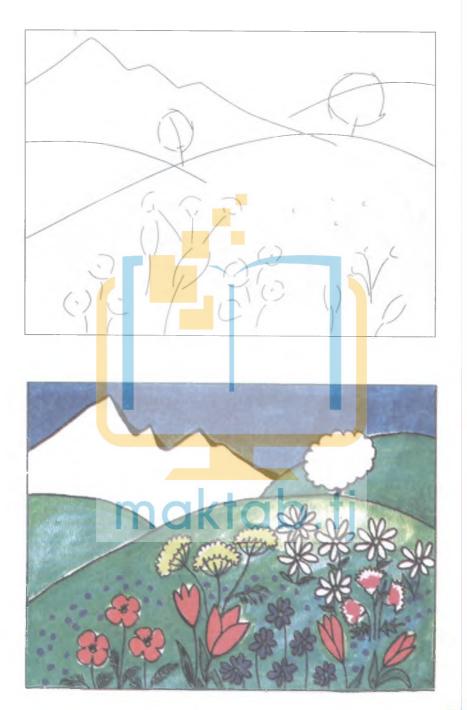
Аз нақшахои зерин истифода бурда, трактор созед.

Баҳор айёми шукуфтани гулҳо ва оғози кишту кор аст. Дар ин рузҳо барои тамошо ва чидани гулҳо ба талу теппаҳо меравед. Ба манзараи гирду атроф назар андозед. Гулҳо чӣ гуна ранг доранд? Ба замини сабзу гулпуш ва табиати рангин эътибор диҳед.

Сипас, ба тасвири гулхо бипардозед. Онхоро тавре тасвир намоед, ки равшантар намоён шаванд. Гулхоро бо рангхои сурх, нофармон, гулобй, норинчй, зард тасвир кунед. Гуё гулхо аз рангорангй ва зебоии табиат бо навозиши форами най таронаи бахорй мехонанд.

ДАРСХОИ 62-63 СОХТАНИ КОЛАБИ «БОҒ»

Расми зеринро аз назар гузаронед.

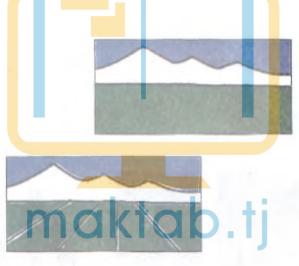
Расми 1

Дар боғи маҳалла ё мактаби шумо кадом навъи мевачот ҳаст? Кадом меваҳо ғӯра бастаанд? Оё дарахти тут вучуд дорад? Онҳо нишона (дар арафаи пухтан) додаанд? Олучаҳо чй? Шумо имконият доред, ки боғатонро дар шакли қолаб созед. Пеш аз ҳама, масолеҳи зеринро муҳайё созед: картон, коғаз, чӯбчаҳо (шохча), пластилин, ранг, ширеш ва ғайра. Тартиби сохтани қолаб: порчаи картони андозааш 60х40 интихоб карда, ба рӯйи он ранги сабз молед (расми 2).

Расми 2

Пас, коғазхои <mark>од</mark>й ё ранга (қахваранг)-ро ба канори он ширеш кунед (ба рамзи теппа) *(расми 3)*.

Расми 3

Акнун, дар руйи картон хатҳои ёрирасонро ишорат намуда, шохчаҳоро пай дар пай бо гил ё пластилин часпонед (расми 4).

Расми 4

Аз пахта истифода бурда шохчахоро бо муғчаҳо оро диҳед. Макети сохтаатон рамзи боғи гулпушро мегирад.

Ба чойи шохчахо метавонед аз когази сабз дарахт сохта часпонед. Дарахтчахои когазин ба таври зерин сохта мешаванд.

Расми 5

ДАРСИ 64

КОМПОЗИТСИЯ ДАР МАВЗЎИ ПАРВОЗИ ПАРАНДАГОН

Шумо тасвири парандагонро хеле дўст медоред. Кадом паранда ба шумо бештар маъқул аст. Расми онро дар ҳолати парвоз ё ин ки дар ҳолати ба шохи дарахтон нишастан кашед.

Акнун, кушиш кунед, ки композитсияро пурқувват ва рангин тасвир намоед. Хангоми тасвир аз расмхо истифода баред.

Расми 1

Расми 2

Расми 5 Расми 6

ДАРСХОИ 65-66 КИШТУКОРИ САБЗАВОТ

Шароити маҳал ва мактабро ба ҳисоб гирифта кишти тухмиҳои дилхоҳатонро интихоб намоед. Дар навбати аввал тайёр кардани замин, муҳайё намудани тухми кӯчатҳо ва интихоби нуриҳоро аз хотир набароред.

Инчунин, эҳтиёҷоти растаниҳоро ба об, нурй ва ғайра ба назар гирифта, онҳоро ба гуруҳҳои зерин ҷудо кунед.

Гурўҳи якум	Гурўхи дуюм	Гу <mark>рў</mark> ҳи сеюм
Пиёз	Картошка	Харбуза
Сир	Сабзй	Тарбуз
Бодиринг	Лаблабу	Каду
Помидор	Қаламфур	J.11

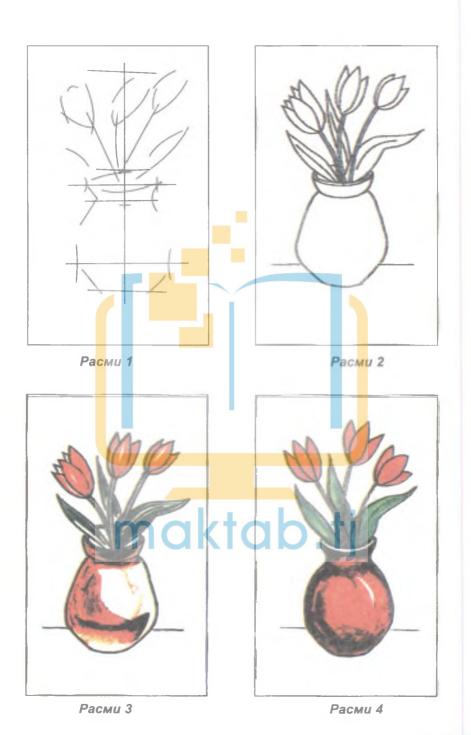
Дар хотир гиред, ки растанихои гурухи якум ба об эхтиёчоти зиёд, гурухи дуюм камтар ва сеюм нихоят кам доранд.

ДАРСИ 67 ТАСВИР АЗ АСЛ. МАВЗЎЪ: КЎЗАГУЛ

Хангоми кашидани расм варақи коғазро ба таври амудй (вертикалй) гузоред ва бо хатҳои ёрирасон, ки ба шакли аслии мавод мувофиқ аст, тасвир намоед. Кушиш кунед, ки тарзи чойгиршавй ва хамшавии навдаи гулро дар расм ҳамачониба рангину мароқовар тасвир намоед.

Тасвирро аз шакли умумй сар карда, норасоиҳоро дар расм ислоҳ намоед. Сипас, рангҳои мувофикро дар рангомез (палитра) омехта карда, бо мӯҳалам дар расм гузоред. Рангҳои гулро ба таври обакй гиред. Чунин амал шаффофии рангро нигоҳ медорад. Акнун, барои фарҳияти рангҳо вазни торикиро баландтар ва сояро мувофиҳи шакли мавод дар расм нишон диҳед. Кушиш кунед, ки расмро бо рангҳои аслй ба анҳом расонед.

Аз *расмҳои 1, 2, 3, 4* истифода бурда, тарзи ичрои тасвирро интихоб кунед.

ДАРСХОИ 68-69 КОРИ ХОЧАГЙ

Меҳнати хоҷагиро вобаста ба шароити маҳалли худ интихоб кунед. Масалан, мактабҳои деҳот имконият доранд ба кормандони ферма, боғот, обчакорӣ ва ғайра ёрии амалӣ расонанд.

Мактаббачагони шахру нохияхо имконият доранд дар устохона, китъаи тачриба ва мушохида, ошхона ва ғайра ба калонсолон ёрй расонанд. Баробари ичрои супориш кушиш намоед, ки сирри касби онхоро фахмед.

Ичрои супориш<mark>хоятонро аз р<mark>ў</mark>й<mark>и чадвали зерин ба хисо</mark>б гиред.</mark>

Намуди кор	Вақти ичро	Тарзи ичро	Шахси масъул
Нигохубини ҳайвонот	нисфирузи	додани беда	подабони ферма

ДАРСИ 70НАМОЙИШИ КОРХО

Бо маслиҳат ва роҳбарии муаллим намунаи беҳтарини корҳои дар давоми сол тайёркардаатонро намойиш диҳед. Имконият доред, намойишро дар даромадгоҳи синфхона ташкил кунед, ба шарте ки дар синфхона намойиш ташкил карданӣ бошед. Пас, аз расми зерин истифода бурда, корҳоятонро

Кор бо матоъ. Кор бо коғаз. Кор бо чисмҳои гуногун.

ТАВСИЯБА МАВЗЎИ КОРХОИ АМАЛЙ

БО НАМУДХОИ САНЪАТИ ТАСВИРЙ ШИНОС ШАВЕД

Бегимов Яков. Суруд дар васфи пахта

Умаров Ахмед. Чехраи Фотима

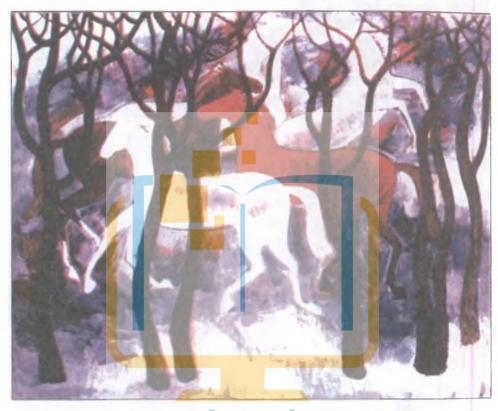
Саврасов Алексей. Шӯрнӯлҳо парида омаданд

А.Т. Бесперстов. Нисфирўзй

Одинаев Валимад. Суруд

Бекназаров Муриват. Аспҳои озод

Одинаев Бахтиёр. Нимрўзй

Одинаев Бахтиёр. Натюрморт

А. Хошмухамедов. Савсанҳо. Натюрморт

МУНДАРИЧА

1.Мавод ва асбобхои корй	3
2.Саёҳат	5
3-4. Сохтани шакли парандахо ва кашидани расми онхо	6
5.Корҳои хоҷагӣ	7
6-7. Сохтани мизу курсй бо оройи <mark>ш</mark> и нақшу нигори миллй	9
8.Корҳои оройишй. Ангораи с <mark>уза</mark> нй	11
9-10. Сохтани асбоби таъ <mark>лим</mark> ии «Абаки забон»	12
11-12. Натюрморт. Ки <mark>тоб ва</mark> барг	13
13. Турбофи	15
14. Чамъоварии хосил	16
15. Бо рассом шинос мешавем	17
16-17. Аз руйи накша сохтани модели экскаватор	19
18. Дарбеҳкун <mark>и</mark> и либос	20
19-20. Саёҳат. Тасвири манзараи атроф	21
21-22. Сохтани бешазор	
23. Сохтани асбоби оройишй. Чатри гирди чароғи барқй	.25
24. Шохчаи гул. М.С.К.Т.С.Ю.Т. 25. Меҳнати хоҷагӣ.	27
25. Меҳнати хоҷагй	.28
26-27. Аз руйи конструксия сохтани модели планёр	.29
28. Санъати ҳайкалтарошй	31
29. Сохтани бозичахои мулоим	. 33
30-31. Чароғаки солинавӣ ва оройиши он	.34
32. Иди октябр. Рузи муаллимон	. 36

33 Сохтани фонусчахо	.37
34-35. Модели крани борбардор	.38
36. Коркарди замин	.40
37. Натюрморт. Кашидани расм аз асл. Асбобҳои дуредгарӣ	i 41
38. Аз гил ё пластилин сохтани зарфҳо	. 42
39. Суробсозй аз масолехи табий	.42
40-41. Шаклсозй аз коғазу картон	.44
42-43. Тасвир мувофиқи мазм <mark>ун</mark> . Афсонахои халқи т <mark>очик</mark>	.45
44-45. Сохтани шакли қат <mark>ора</mark> (по <mark>е</mark> зд)	
46. Парвариши ра <mark>ста<mark>них</mark>ои хонагй</mark>	48
47. Оройиши н <mark>ақшу н<mark>игор. М</mark>авзуъ: нақшу ниг<mark>о</mark>ри гулдузй</mark>	.49
48-49. Аз руйи <mark>нақш</mark> а сох <mark>тани</mark> ш <mark>а</mark> кли хона	50
50. Дарки зебо <mark>и</mark> и <mark>ҳ</mark> ақиқат	51
51. Сохтани ч <mark>ис</mark> м <mark>хо</mark> аз найчахо	. 54
52-53. Суробс <mark>оз</mark> й а з рўйи мавзўъ	56
54-55. Хаёлот ва тасвир	57
56. Сохтани қутиҳо	59
57. Нигохубини растани <mark>хо</mark>	
58-59. Аз руйи конструксия сохтани модели трактор	
60-61. Тасвири манзара	61
62-63. Сохтани қолаби «Боғ»	
64. Композитсия дар мавзуи парвози парандагон	67
65-66. Киштукори сабзавот	. 69
67. Тасвир аз асл	70
68-69. Кори хочагй	72
70. Намойиши корхо	73

САНЪАТ ВА МЕХНАТ БАРОИ СИНФИ 4 Мухаррири масъул С. Махкамов Мухаррир М.Умаров Мусаххех С. Махкамов Диз<mark>а</mark>йн ва оройиш Л. Абдуллоева Сахифабанд Л. Абдуллоева Чопи компютерй Г. Солиева Рассомон Б. Бойназаров 3. Давлатшоева maktab.tj

Ба матбаа 06.03.13 супорида шуд. Ба чоп 10.05.13 имзо шуд. Коғази офсет №1. Гарнитурааш Arial Тј. Ҷузъи чопи шартӣ 6,0. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 700х900 мм. Теъдоди нашр 35 000 нусха.

"Офсет", 2013